

Prilozi povijesti školstva i gradnji današnje školske zgrade u Budrovcu (1827. – 1916.)

VLADIMIR MIHOLEK

Ovaj rad govori o povijesti školstva u selu Budrovcu nadomak Đurđevca. Kao primarni izvor poslužila je Spomenica pučke škole u kojoj se od početka njezina pisanja 1880. pa do otprilike 1913. godine stalno provlači problem školskog prostora, to jest gradnje školske zgrade primjerene broju tamošnjih učenika. Riječ je o postojećoj školskoj zgradi koja je 2025. godine potpuno obnovljena i modernizirana. Gradnja školske zgrade započela je pripremnim radnjama 1904., a samoj gradnji prišlo se 1912. godine. Cijeli proces gradnje trajao je dugo zbog nemara i odugovlačenja vlasti, ratnih okolnosti, ali i zbog nemara i nesloge mještana. Dakle, u radu će biti riječi o budrovečkom školstvu od početka, odnosno 1827. godine, kada je škola otvorena, pa do 1916. godine, odnosno svečano obilježenog početka rada u novoj i prostranoj školskoj zgradi.

Ključne riječi: školstvo, Spomenica škole, školska zgrada, Budrovec

1. Uvod

Budrovec je prigradsko naselje grada Đurđevca smješteno oko 7 km južno na obrocima Bilogore. U istraživanom razdoblju pripadao je Općini Đurđevac i istoimenoj kotarskoj oblasti, odnosno Bjelovarsko-križevačkoj županiji, kao i župi sv. Jurja mučenika u Đurđevcu. O povijesti Budrovca dosad se vrlo malo pisalo, uglavnom u radovima koji su pokrivali širu okolicu sela i đurđevečku Podravinu, ili obrađivali tematske cjeline vezane uz ovo područje u različitim povijesnim razdobljima. Naglasak u ovome radu daje se na povijest školstva u Budrovcu, odnosno povijesne podatke što ih donosi jedan od rijetkih povijesnih izvora o budrovečkom školstvu, a to je Spomenica

pučke škole u kojoj se od početka njezina pisanja 1880. pa do otprilike 1913. godine stalno provlači problem školskog prostora, to jest gradnje školske zgrade primjerene broju tamošnjih učenika. Dakle, u radu će biti riječi o budrovečkom školstvu od početka, odnosno 1827. godine, kada je škola otvorena, pa do 1916. godine kada je svečano obilježen početak rada u novoj i prostranoj školskoj zgradi. Osim Spomenice, od školske dokumentacije vrlo malo je toga sačuvano. Fond osnovne škole u Đurđevcu u Državnom arhivu u Bjelovaru sadrži 28 knjiga (urudžbeni zapisnici, zapisnici školskih naredbi, zapisnik o pregledu škole, imenici, ispitni izvještaji, tjednik obrađenog gradiva) koje obuhvaćaju razdoblje od 1864. do 1956. godine, a o istraživačkoj temi sadr-

že vrlo malo podataka.¹ Od ostale građe, dvije knjige zapisnika naredba (1827. – 1859., 1836. – 1865.) čuvaju se u Hrvatskome školskom muzeju u Zagrebu.²

2. O povijesti škole u Budrovcu – Spomenica škole

Spomenica škole je dokument u koji se zapisuju svi važni događaji u školi i sredini u kojoj ona djeluje tijekom svake školske godine. Prve spomenice počele su se pisati od sredine 1870-ih, kada je donesena odredba o pisanju školskih spomenica, a školske su ih vlasti 1880. godine podigle do stupnja naredbe u kojoj je detaljno opisano kako se moraju pisati.³ Sačuvane spomenice vrlo su vrijedan izvor za istraživanje povijesti školstva u određenom mjestu i gradu jer donose zanimljive podatke o povijesti pojedinih škola, ali i samih naselja. U njima nalazimo i podatke o događajima vezanima za lokalnu i regionalnu povijest, kao i etnografske zapise. Vodili su ih ravnajući učitelji. *Većeg su formata, uglavnom vrlo lijepo uvezene, a korice su ukrašene zlatopisom. Još ljepšim činio ih je krasopis pojedinih učitelja koji su posebnim zalaganjem upisivali podatke i svoje dojmove. Dakako da se pojedini toga nisu pridržavali pa su zapisi o određenim školskim godinama manjkavi i šturi podacima. Ponekad su čak i izostali, što je vidljivo u budrovečkoj Spomenici.* Prema spomenutoj naredbi iz 1880. godine Spomenica se sastojala od dvije glavne cjeline: *Povijest škole*

Sl. 1. Budrovec na vojnoj karti 18. st. (Izvor: Varaždinski generalat, prva vojna izmjera 1781. – 1782. (Dostupno na: <https://maps.arcanum.com>).

i *Ljetopis škole. Povijest škole* morala je sadržavati podatke o tome kada je škola utemeljena i tko ju je utemeljio, koji su učitelji službovali i po mogućnosti njihov kratak životopis te kako su izgledale školske zgrade. U *Ljetopisu škole* moralo se opisati stanje školske zgrade, školskog vrta i školske knjižnice te voditi evidenciju o broju učenika svake školske godine, kao i druge statističke podatke. Pored toga, morali su se bilježiti posjeti kraljevskoga školskog nadzornika i ostalih uglednika. Ljetopisi škola morali su se precizno voditi od školske godine 1880./1881., pa nadalje. Sadržaj prvog dijela u mnogim je spomenicama vrlo nepouzdan, jer su upisivači raspolagali oskudnom prethodnom školskom dokumentacijom, pa su povijest škole pisali na osnovi usmene predaje i sjećanja najstarijih mještana, ili nekih drugih dokumenata i zapisa.⁴

Spomenica škole u Budrovcu danas se čuva u arhivi Osnovne škole Đurđevac u Đurđevcu, budući da budrovečka škola ima status područne škole. Počeo ju je pisati tada službujući

1 Registar fondova i zbirki Državnog arhiva u Bjelovaru. HR-DABJ-320 Osnovna škola Đurđevac, [0852] OSNOVNA ŠKOLA BUDROVEC – Budrovec (1824-1961); 1864-1956: knj. 18, 0,5 d/m. SI, Dostupno na: <https://www.dabj.hr/dok/REGISTAR-fondova-zbirki-svibanj-2020.pdf>; http://arhinet.arhiv.hr/_Pages/PdfFile.aspx?Id=3613 (10. 3. 2025.)

2 Hrvatski školski muzej. Općinska škola u Budrovcu. *Befehls Protocol* (Zapisnik naredbi), sign. A7 i A8, Dostupno na: <https://katalog-hsmuzej.emodulor.net/hr/Pretraga?PageIndex=1&Filters%5Bmjesta%5D=Budrovec> (10. 3. 2025.)

3 Naredba Hrvatske dalmatinske slavonske kraljevske vlade Odjela za bogoštovlje i nastavu 2. svibnja 1880. broj 241.

4 PRPIĆ, Lara; FAJDIĆ, Marija: *Školske spomenice kao arhivsko vrelo za proučavanje regionalne povijesti školstva Like i okolice.* // MemorabiLika: znanstveni časopis za Liku i opću zavičajnost IV, 1, 2021., 119–124.; ALADROVIĆ MEHANDIJA, Katarina: *Najstarije školske spomenice Broda i okolice iz Državnoga arhiva u Slavanskom Brodu.* // Anali za povijest odgoja: zbornik za povijest školstva i prosvjete XIV, 2015., 49–50.

učitelj Mijo Štefanec⁵, kako je naredbom naznačeno, od školske godine 1880./1881. Početnu stranicu je naslovio: *Obća pučka učiona u Budrovcu. Poviest škole*. Štefanec je zapisao da je škola u Budrovcu utemeljena 1827. godine za vremena Vojne krajine. Godinu spominje i Antun Cuvaj pišući o povijesti hrvatskoga školstva u svome višesveščanom knjižnom izdanju.⁶ Štefanec iznosi da su prvi učitelji, to jest općinski učitelji, bili umirovljeni krajiški podčasnici bez ikakve pedagoške naobrazbe, sa stanom u školskoj zgradi i uživanjem školskog vrta. Učitelja su birali sami mještani, koji su ujedno i održavali školsku zgradu. Štefanec je povijest škole pisao vjerojatno na osnovu usmenih podataka, a u rukopisu navodi da je koristio i neke stare školske zapisnike. U Budrovcu je počeo službovati od 1. studenoga 1847. godine, pa je zasigurno zabilježio u Spomenicu i dosta svojih sjećanja. Bilježenje ljetopisa započeo je početkom školske godine 1875./1876., dosta skromno, zaključno s 1882. godinom. Upisao je i novoizabrane članove školskog odbora: major vitez Petar Trezić iz Čepelovca kao mjesni školski nadzornik, župnik Ignjat Ivandija iz Đurđevca, seoski starješina Bolto Lebinac te seljaci Bolto Čukljaš i Matija Muhtić. Napomenuo je da se školski odbor bira svake treće godine. Štefanec je zabilježio i veliki potres 9. studenoga 1880. godine. Uz veliku škripu nije bilo neke štete. Jedino su popucala četiri staklena okna na školskoj

zgradi. Nakon toga upisao je odlazak školske djece na misu u Đurđevac povodom proslave dana vjenčanja prestolonasljednika Rudolfa i princeze Stefanije od Belgije 10. svibnja 1881. godine. Zatim je naveo odlazak djece na ispovijed u Čepelovec i na sv. Pričest u Đurđevac. Katekizam je predavao kapelan Juraj Pušek, koji je besplatno dolazio svake srijede iz Đurđevca, a poslije njega drugi službujući kapelani u đurđevčkoj župi. Za sebe je napisao da uživa dva vrta i da godišnje dobiva po 7 hvati ogrjevnog drva. Na kraju je upisao redovan posjet županijskoga školskog nadzornika Marijana Vukovića.⁷

Detaljnije i ažurnije vođenje Spomenice započeo je *Ljetopisom školske godine 1883./4*. U školu je tada krenulo 87 učenika, 51 dječak i 36 djevojčica, od toga 34 učenika u I. razredu, 27 u II., 15 u III. i 11 u IV. razredu. Napominje da je školski prostor nedostatan za toliku djecu. Nadalje navodi školske aktivnosti kao i u prethodnom zapisu, te piše o zadovoljavajućem zdravlju djece, o datumima ispita i nabavljenim knjigama za školsku knjižnicu. Trošak za održavanje škole i učitelja iznosio je 450 forinti, za njegove plaće 350, po 10 forinti za dnevnice za odlazak na podžupanijske učiteljske skupštine i za knjige te 40 forinti za školskog poslužnika i neke manje troškove. Osim malih Budrovčana, od 1875. do 1885. godine školu su pohađala i djeca iz Sirove Katalene. Tada je i u tom selu otvorena škola. Svi ljetopisi narednih školskih godina bilježe slične podatke, a pored toga Štefanec je upisao i dva zanimljiva državna događaja: dolazak kralja Franje Josipa I. u Bjelovar 20. rujna 1888. godine i sljedeće godine preranu smrti prestolonasljednika Rudolfa.⁸ Štefanec je u povijesnom dijelu donio i popis dotadašnjih učitelja koji su službovali u Budrovcu. Kao prvoga učitelja spominje Ignaca Mihočku, službujućega od 1827. do 1830. godine. Po prezimenu, očito je riječ o domaćem čovjeku, vjerojatno umirovljenome krajiškom podčasniku. Sljedećih 12 godina djecu je učio

5 Mijo Štefanec rođen je 25. rujna 1835. godine u Ivanskoj od oca učitelja Marka Štefanca i majke Marije Štefanec rođene Pavleković. U Budrovcu je službovao od studenoga 1847. do umirovljenja 1889. godine. Tu je 1876. godine kao udovac oženio udovu Katu Križanić rođ. Pavlič; *Spomenica*. 3, 17; *Matična knjiga rođenih 1798. – 1836.* župe sv. Ivana Krstitelja u Ivanskoj, Dostupno na: <https://www.familysearch.org>; Župni ured rkt. župe sv. Jurja u Đurđevcu. *Matična knjiga vjenčanih 1858. – 1877.* župe sv. Jurja u Đurđevcu; N. N.: *Promjene u učiteljstvu srednjih i pučkih školah.* // *Narodne novine*, LVI, 3 (4. 1. 1890.); BLAGA, Janko: (bez naslova). // *Napredak*, XXII, 18 (20. 6. 1881.)

6 CUVAJ, Antun: *Građa za povijest školstva kraljevina Hrvatske i Slavonije od najstarijih vremena do danas.* sv. II, Zagreb: Trošak i naklada kr. hrv.-slav.-dalm. zem. vlade, odjela za bogoslovje i nastavu, 1910., 252.

7 *Spomenica*. 1–5.

8 *Spomenica*. 7–15.

Matija Matic (1830. – 1842.), zatim Đuro Bučar (1842. – 1844.), koji je prije toga bio učitelj u Rasinji (1826.)⁹, a nakon njega Josip Mihočka, opet jedan Budrovčan, do 1. studenoga 1847. godine. Nakon odlaska Štefanca stigao je učitelj Stjepan Benkek¹⁰, počevši sa školskom godinom 1890./1891., što mu je bilo prvo radno mjesto. U Budrovcu je podučavao kraće vrijeme jer je iste školske godine premješten u Vrbovec. Nakon njega kao ispomoć dolazio je učitelj u Šemovcima Slavoljub Sivoš. Budući da se Benkek kratko zadržao u Budrovcu, u Spomenicu ništa nije upisao. Prije dolaska stalnog učitelja pomogao je i učitelj u Sirovoj Kataleni Mijo Zrelec. Nešto duže službovao je učitelj Josip Maletić¹¹, od kraja 1890. godine do kraja

školske godine 1892./1893. Tada je premješten u Đurđevac. Nažalost, ni on nije u Spomenicu ništa zabilježio. O razdoblju službovanja Benkeka i Maletića nepoznati član školskog odbora u nekoliko se rečenica osvrnuo na njihovo službovanje u Budrovcu.¹²

Početak školske godine 1893./1894. budrovečka škola još nije dobila novog učitelja pa je nakratko u ispomoć priskočio i umirovljeni učitelj Mijo Štefanec, koji je ostao živjeti u Budrovcu. Učitelj Milan Noso došao je 15. listopada 1893. godine iz Petrinje, i odmah preuzeo dužnost. U Budrovcu je radio zaključno sa školskom godinom 1896./1897. Poslije je na vlastitu molbu premješten u Hampovicu.¹³ Budrovečke je učenike u novu školsku godinu poveo tek svršeni učitelj u Osijeku Marijan Kovačević, ali je i on na vlastitu molbu premješten već u prosincu 1897. godine. Za stalnog učitelja poslan je zatim Đuro Džamonja iz Mostara. Iste školske godine nastupila je i Anka Trezić (1861. – 1936.) iz Čepelovca¹⁴, prva učiteljica u

9 BELAJ, Krunoslav: *Povijest školstva u Rasinji*. // Podravski zbornik 26/27 (ur. Dražen Ernečić), Koprivnica: Muzej grada Koprivnice, 2002., 136, 137.

10 Benkek je rođen u Virju 7. kolovoza 1868. godine od oca učitelja Đure Benkeka (rođ. 1837.) i Karoline Benkek rođ. Kečkeš. Realku i preparandiju završio je u Zagrebu 1889. godine, a nakon Vrbovca, službovao je kao ravnajući učitelj u Lasovcu (1893. – 1896.), zatim Dubrancu, Marinbrodu, Božjakovini i Čepelovcu, gdje je dugo godina bio ravnatelj škole. U Zagrebu je oženio Herminu Strgar, s kojom je imao kćer Dragicu. Ona se također posvetila učiteljskom zvanju, a najposlije, i ona je službovala u Budrovcu. Poslije smrti prve supruge Benkek je 1906. godine oženio Anku Đurišević (1874. – 1915.), sestru poznatog učitelja i gradonačelnika grada Karlovca Petra Đuriševića, rođenoga Đurđevčana.; KOLAR DIMITRIJEVIĆ, Mira: *Fabijan Kovač ili kroničar Virja i kroničar Siska*. // Podravski zbornik 33 (ur. Dražen Ernečić), Koprivnica: Muzej grada Koprivnice, 2007., 175.; N. N.: *Domaće vijesti. Promjene u učiteljsvu pučkih škola*. // Napredak XXXIV, 28 (1. 10. 1893.); CIK, Nikola: *Učitelj Stjepan Benkek*, Dostupno na: <https://podravske-sirine.com.hr/arhiva/8207> (10. 2. 2025.); N. N.: *Povijest*. Dostupno na: http://os-stjepan-radic-bozjakovina.skole.hr/podrucna-skola_lupoglav/povijest_skole (10. 2. 2025.); *Službeni glasnik kr. hrv.-slav.-dalm. zemaljske vlade, odjela za bogoštovlje i nastavu*. kom. XII (31. 10. 1898.), 196.

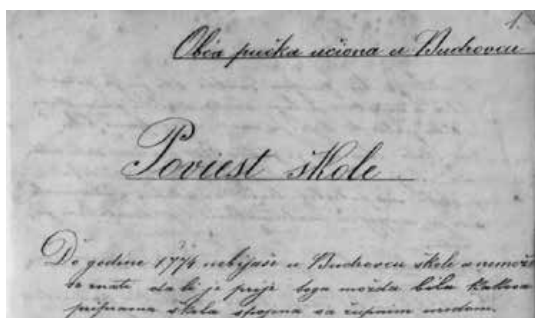
11 Maletić je rođen u Đurđevcu 25. rujna 1844. godine. Sin je Blaža Maletića i Barbare udove Elmajer, rođene u Vesprenu u Mađarskoj. Službovao je u Kotoribi (1864.), Vališ selu (1868. – 1869.), Hreljinu (1870.), Feričancima (1873.), ponovno u Hreljinu (1875. – 1876.), u Velikom Grđevcu kao ravnajući učitelj (1877. – 1884.), te u Kamenici kod Lepoglave (1884. – 1890.). U Budrovcu je radio do 1. rujna 1893. a potom je premješten u Đurđevac, gdje je umirovljen 1. veljače 1902. godine.

Za vrijeme boravka u Velikom Grđevcu obnašao je dužnost tajnika Učiteljskoga društva podžupanije Bjelovarske. Maletić je poznat po zdušnom radu i vođenju školskih vrtova. Za vrijeme njegova službovanja u Budrovcu tamošnji je školski vrt slovio kao najbolji u cijeloj Podravini. Vrlo je zaslužan za organiziranje i uredenje Prve gospodarske izložbe održane u Đurđevcu u Starom gradu 27. rujna 1893. godine. Umro je u Vugrovcu 3. veljače 1928. godine; Arhiva Osnovna škole Đurđevac, *Spomenica Niže pučke škole u Đurđevcu 1880. – 1915.*; N. N.: *Domaće vijesti. Promjene u učiteljsvu srednjih učiona*. // Napredak XXXI, 14 (10. 5. 1890.); N. N.: *Dopisi*. // Napredak XX, 21 (20. 7. 1879.); N. N.: *Poziv*. // Napredak XX, 20 (10. VII. 1879.); N. N.: *Upravni odbor žup. varaždinske*. // Varaždinski viestnik I, 16 (24. 5. 1890.); Zahvaljujem Bernardi Anni Gulden-Gregor za ustupljene biografske podatke o Josipu Maletiću.

12 *Spomenica*. 18.

13 Od 1901. godine bio je učitelj u Fuki nedaleko od Vrbovca. U Đurđevcu se vjenčao s Đurđevčankom Katicom Katulić 1897. godine; *Službeni glasnik kr. hrv.-slav.-dalm. zemaljske vlade odjela za bogoštovlje i nastavu*. kom. IX (23. 9. 1897.), 172.; *Službeni glasnik kr. hrv.-slav.-dalm. zemaljske vlade odjela za bogoštovlje i nastavu*. kom. IX (31. 8. 1901.), 168.; PODRAVEC, Dražen: *Povijest virovškoga školstva*. Virje: Osnovna škola prof. Franje Viktora Šignjara Virje: Hrvatsko-pedagoški književni zbor-ogranak Koprivnica, 1999., 219.; N. N.: *Promjene u učiteljsvu pučkih škola*. // Napredak XXXIV, 33 (20. 11. 1893.).

14 Ana Trezić rođena je u Čepelovcu 25. srpnja 1861. godi-

Sl. 2. Prva stranica Spomenice škole u Budrovcu (Arhiva Osnovne škole Đurđevac, Spomenica škole u Budrovcu 1880.).

Budrovcu. Ona je za 200 kruna dvaput dolazila u školu podučavati djevojčice ručnome radu. Otkako je učitelj Maletić otišao iz Budrovca školski je vrt zapušten, pa si je Džamonja dao truda obnoviti ga s učenicima. Iz Budrovca je otišao nakon svršetka nastave 1899. godine u školu u Grabrovcu.¹⁵ Detaljnije o stanju u školskom vrtu 1893. godine može se doznati iz izvješća u *Gospodarskom listu* o održanoj Prvoj gospodarskoj izložbi u Đurđevcu. Među izlagачima našla se i škola u Budrovcu. Izvjestitelj je naveo: *Tloris šk. vrta u Budrovcu je pravilan četverokut površine pola rali, razdieljen na 9 leja. Ima dvije leje 3 god., jednu leju 2 god., dvije leje 1 god. cjepova, 2 leje sjemeništa i dudova, 1 leju podvrtnjak, i 1 tek prigradnju leju – okopavine. Ima 2.130 cjepova najplemenitijega voća, 1.200 divljaka, 50 oraha, 100 dudova dvogodišnjih, nešto kajsija i šljiva. Tečajem tri godine podijelismo 1.070 cjepova i doraslo za razdiobu 1.400 cjepova jabuka, krušaka i trešanja. Seljaci rado primaju cjepove iz školskoga vrta, ali nerado dolaze unj na*

ne od oca Janka Trezića i Ane Trezić rod. Pleško. Djevojčice je kratko podučavala i u Hampovici (1900.), a najposlije je bila učiteljica u Čepelovcu i Suhoj Kataleni (1917.). Umrila je u Čepelovcu 1. listopada 1936. godine. Nije se udavala.; Župni ured rkt. župe sv. Jurja mučenika u Đurđevcu. *Status animarum* Čepelovac; PODRAVEC, D.: *Povijest virovškoga školstva...*, 219.; *Imenik dostojanstvenika, činovnika i javnih službenika Kraljevine Hrvatske i Slavonije za 1917.* Zagreb: Kraljevska zemaljska tiskara, 1917., 74, 75.

15 *Spomenica*. 19–27.

rad; ograda raztrgana, marhe, svinja i mladine nemože učitelj dost odbijati, a zecevi unište sveke zime po više stotina cjepova. Ovo je sada najbolje uređeni šk. vrt u Podravini, ali će odpstjesti odlazkom dosadanjega svoga upravitelja, jer nasljednik neće moći razviti dovoljnu energiju, da ga uzdrži u dosadanjem stanju.¹⁶

Umjesto namjesnog učitelja Džamonje od jeseni je na službu stupio pravi učitelj Ljudevit Luketić, dotad službujući u Jablancu pored Senja. Posebno je zaslužan za pisanje Spomenice škole u Šemovcima, gdje je podučavao od 1886. do 1891. godine. Njegovom se zaslugom mnogo toga zna o šemovečkoj školi koja djeluje od 1824. godine, jer je prikupio i upisao podatke od njezina samog osnivanja. Pored toga, pisao je i o problemima učiteljskog staleža, a vrlo su vrijedni i zapisi u kojima opisuje selo i okolice, njezine žitelje, poslove kojima se bave, narodne običaje, nošnju...¹⁷ Suprotno očekiva-

16 N. N.: *Dopis. Gjurjjevac. Regionalna izložba za vrieme od 27. rujna, do 3. listopada 1893.* // *Gospodarski list* XLII, 1 (5. 1. 1894.).

17 Luketić je rođen 21. kolovoza 1866. godine u Ivanić Gradu. Podravina mu nije bila nepoznata jer je prije službovao u Šemovcima (1886. – 1891.) i nakratko u Sirovoj Kataleni (1893.), odakle je otišao u Jablanac (1893. – 1897.). Potom je radio u Vrbovcu (1897. – 1898.) i opet nakratko u Jablancu. Početkom 1903. godine preselio se u Đurđevac te postao ravnateljem Niže pučke škole. Učiteljevanje je nastavio u Cesarići od 18. veljače 1910. godine. Godine 1887. oženio je Barbaru Majer, kćer Stjepana Majera, đurđevčkog licitara, tad učiteljicu u Šemovcima. Za vrijeme boravka u Đurđevcu bio je tajnik vatrogasnoga društva.; Župni ured rkt. župe sv. Jurja u Đurđevcu, *Liber extraneorum* (Knjiga doseljenih), 219.; Arhiva Osnovne škole Đurđevac. *Spomenica Niže pučke škole u Đurđevcu 1880. – 1915.*; Tjednik bjelovarsko-križevački XXIX, 49 (4. 10. 1902.); PODRAVEC, D.: *Povijest virovškoga školstva...*, 202, 207.; *Službeni glasnik kr. hrv.-slav.-dalm. vlade Ođjela za bogoštovlje i nastavu, godina 1898.* kom. VIII (14. 8. 1898.), 154; Župni ured rkt. župe sv. Jurja u Đurđevcu. *Matična knjiga vjenčanih 1878. – 1897.* župe sv. Jurja u Đurđevcu; N. N.: *Promjene u učiteljstvu pučkih škola.* // *Napredak* XXXII, 29 (10. 10. 1891.); RAGUŽ, Mirko: *Pučka škola u Jablancu.* // *Senjski zbornik*, vol. 20, (ur. Ante Glavičić), Senj: Senjsko muzejsko društvo, 1993., 198.; PUŠIĆ, Matija: *Povijest pučkog školstva na području Vrbovca krajem 19. i početkom 20. stoljeća.* diplomski rad, Zagreb, 2014., 48.; Dostupno na: <https://darhiv.ffzg.unizg.hr> (1. 4. 2024.).

nju, Luketić je u Spomenicu budrovečke škole upisao samo osnovne podatke kao i njegovi prethodnici.¹⁸ U siječnju 1903. godine preuzeo je učiteljsko mjesto u Đurđevcu, a njegovo mjesto zauzeo je Milan Zrinščak¹⁹, dotad učitelj u Đurđevcu. (Slika 2.)

Zrinščak je Spomenicu vodio znatno odgovornije, za razliku od prijašnjih učitelja. Napose je uočljiv njegov krasopis. Zapisivati je započeo u lipnju iste godine statističkim iskazom o broju upisanih učenika na koncu školske godine 1902./1903. Iskaz je prikazao tablično: po broju učenika, vjeroispovijesti, spolu i uspjehu, te je brojčano naveo pridošle i istupljene učenike. Upisane podatke razvrstao je po poglavljima: *Važnije stvari, vjerske dužnosti, Posjeti i nadzor škole, Zdravstveno stanje, Uprava škole, Škol. zgrade, namještaj i učila, Školska knjižnica, Darovi i nagrade, Školski vrt, Zaključni ispit, Učiteljsko osoblje, Važnije naredbe i Otpisi*. Nešto pobliže doznajemo i o školskoj knjižnici, koja se sastojala od učeničkog i učiteljskog dijela. Učenički dio sadržavao je 157 knjiga i 209 svezaka časopisa (*Smilje, Glasnik sv. Josipa, Glasnik Presvetog Srca Isusova, Marijin cvijetnjak*), a učiteljski 481 knjigu i 487 svezaka pedagoških časopisa (*Službeni glasnik, Škola, Sv. Cecilija, Roditeljski list*). Knjige su bile uglavnom izdanja Matice hrvatske, Društva sv. Jeronima i Hrvatskoga književno-pedagoškog zbora. Zrinščak piše i o stanju školskog vrta o kojem se brinu učenici, a o troškovima održavanja brine se općina. Jedino se žali na susjedove kokoši koje su uni-

štile jedan dio sjemena. Osim vrta, uređivali su i mali park oko kapele. Po Zrinščakovim podacima učiteljica Trezić i nadalje je radila u školi dva dana tjedno za istu plaću. Za školsku godinu 1893./1894. zapisao je da uživa godišnju plaću od 800 kruna, stan u školskoj zgradi (dvije prostorije), vrt, 5 m drva i 63,5 m ugljena, što nije dovoljno za cijelu godinu. Škola je dobila 3 m drva i 32,4 m ugljena. Među važnije zaključke, što ih je navedene školske godine donio na svojim sjednicama školski odbor, naveo je da se za školu i učitelja iskopa zdenac, kako je zakonski određeno, budući da ga škola dotad nije uživala. Potom je zapisao da je škola opetovnica za opetovače i opetovačice držana dva puta tjedno, nedjeljom i četvrtkom.²⁰

Zanimljivo je da je početkom školske godine 1904./1905. zabilježio članove školskih odbora: Kr. zemaljskog školskog odbora (ban Teodor grof Pejačević, odjelni predstojnik za bogoštovlje i nastavu Levin pl. Chavrak Letovanički i školski nadzornici Josip Stipetić i Antun Cuvaj) i županijskoga (Veliki župan Teodor Georgijević, podžupan Jovan Sekulić i županijski šk. nadzornici Mita Nešković i Mihovil Švacov). Kotarsku školsku oblast predstavljao je kotarski predstojnik Dragutin Spoja. Članovi općinskog školskog odbora bili su predsjednik i mjesni školski nadzornik župnik Josip Banješ, potpredsjednik Đuro Markuš, općinski liječnik u Đurđevcu Petar Zrelec, općinski načelnik u Đurđevcu Adam Slivarić, učitelj Zrinščak, te članovi za tekuću školsku godinu Đuro Markuš, Ivo Čukljaš, Martin Oporek i Ivan Čukljaš. Na kraju *Ljetopisa* zapisao je podvornicu Katu Lebinac koja se brinula o školskim prostorijama za 80 kruna godišnje.²¹

Zbirku školskih učila opisao je u ljetopisu za školsku godinu 1906./1907.: *Fizikalna zbirka imade nekoliko polupanih sprava, prirodopisna 40 kom. slika, zbirka za prostoruko crtanje i matematičko-geometriju. zbirka, nekoliko komada drvenih trokuta, metara, šestar, a numizmatička starog novca. Kemijska zbirka, geografsko-histo-*

18 Spomenica. 27–31.

19 Zrinščak je rođen 24. siječnja 1879. godine. Prije dolaska bio je učitelj u Miklešu (1901.), Glogovnici i Đurđevcu (1902.). Vjenčao se s Anom rođenom Crnajšek (rođ. 1880.) 1902. godine. Umro je u Budrovcu 9. siječnja 1922. godine.; *155 godina školstva u Miklešu. Opća pučka škola u Miklešu. Osnovna škola Nikola Tesla. Osnovna škola Mikleš 1857. – 2011.*, Dostupno na: <http://os-mikleus.skole.hr> (1. 4. 2024.); Arhiva Osnovne škole Đurđevac. *Spomenica Niže pučke škole u Đurđevcu 1880. – 1915.*; Župni ured rkt. župe sv. Jurja u Đurđevcu. *Liber extraneorum* (Knjiga doseljenih), 225; *Imenik dostojanstvenika, činovnika i javnih službenika Kraljevina Hrvatske i Slavonije za 1917.*, Zagreb: Kraljevska zemaljska tiskara, 1917., 74.; *Službeni glasnik kr. povjereništva za prosvjetu i vjere*. kom. IV (15. 3. 1922.), 55.

20 Spomenica. 32–45.

21 Spomenica. 49, 58.

rijska zbirka, gimnastičke sprave i zbirka glazbila ne postoje pri ovoj školi. Međutim, već sljedeće školske godine zapisao je da geografsko-historijska zbirka sadrži nekoliko zemljovida, globus i atlas. Na kraju ljetopisa stavio je naslov *Konačni pripomenak*. Pod naslovom je napisao da je kr. kotarskoj oblasti poslao molbu da se zaposli još jedan učitelj, jer je svake godine sve više učenika u školi. Zrinščak je tada podučavao čak 95 učenika, što je bilo zaista previše za samo jednog učitelja. Kasnije je, kako je približio, dobio vijest da molbi nije udovoljeno. Iza ovoga osvrnuo se i na prilike, odnosno neprilike u selu. Zapisao je da je ljeti vladala jaka i dugotrajna vrućina od koje su skoro svi zdeni u selu i okolici presušili, pa je vladala velika oskudica pitke vode. Godina je još obilovala gusjenicama i hruštevima od kojih se nikako nisu mogli obraniti. Pored svih ovih nedaća svoje je ljetne ferije morao dati Kralju, jer je pozvan na vojnu vježbu u Karlovcu, a isto se dogodilo i naredne godine.²² Zbog raznih zanimljivosti i događaja valja objelodaniti što je napisao u Školskom ljetopisu *obospolne* učione koncem školske god. 1908./9. Ove godine zapalo ga je čak 114 učenika redovne škole i 19 učenika opetovnice; iznosi da je školski pod namazan „amerikanskim“ uljem, što se dobro pokazalo protiv prašine. Dalje slijedi: *Duševno bijahu djeca ove škol. godine slaba, a to zato, jer im roditelji davahu odviše žestokih pića.*; Zrinščak i mjesni trgovac potaknuli su u selu osnivanje vatrogasnog društva, ali *narod nema za to ovdje nikakvog smisla; berba je bila izobilna, pa svijet nije znao kuda bi s vinom, a prodati u bescijenu nitko nije htio. Najviša cijena bila je po litri 24 fil., perad i ostale domaće životinje, bile su dosta skupe. Par sasma malih pilića plaćalo se po 2 kr. dok odojak od 3 tjedna po 16 kr. do 18 kr. Od bolesti vladala je u narodu samo prehlada. Gusjenica i leptira bilo je ove godine obilno, a bilo ih je i u kućama.*²³ Zrinščak je zapisao da je kao popisivač sudjelovao u popisu stanovništva u selu od 1. do 10. siječnja 1911. godine i popisu gospodarstva i stoke od

27. ožujka do 1. travnja iste godine. Zbog toga tih nekoliko dana nije držao nastavu u školi. Objavio je i rezultat popisa. U Budrovcu je popisao 200 kuća i 1069 duša.

Zatim je primijetio: *Radi velikog broja (141) upisane mladeži, a tijesnih školskih lokala uvedena je opet trodijelna obuka dnevno za sve razrede, premda toga zakon ne pozna. Za prekobrojno obučavanje mladeži ne dopitaše općinski oci učitelju nikakove nagrade, što je malum omen, pa će učitelj u buduće obučavati samo toliko djece, koliko to zakon određuje (80 uč.). Učitelj se ne će dati više izrabljivati.*²⁴ Nakon toga odlučio je iznesti i loša iskustva u radu s djecom i roditeljima: *Učitelj je budnim okom pazio, da svako zlo odstrani odmah u početku. Laki je posao tamo, gdje i dom-roditelji zajednički rade s učiteljstvom i tome podupiru rad škole. Teško je ali tamo, gdje dom ruši sve ono, što škola sagradi. Tu se sukobljuje škola i dom, i tu ne može biti onog željnog uspjeha, koji se očekuje nakon velikog truda, što je sa strane škole u posao uložen. Ako li dijete ne čuje od svojih roditelja ništa drugo doli ružnih izraza proti svoga učitelja (a la Marka Mesara kbr. 28 i Dragutina Lebinca kbr. 90), škole, itd. može li se zahtijevati, da će takovo dijete pratiti svoga učitelja s onim povjerenjem, onom ljubavlju, koja je nužna, da mu nauk padne na plodno tlo njegovog srca. Zar je onda čudo, da se ovako od kuće zlo odgojeno dijete često nabacuje na svog učitelja kletvama, pogrđnim riječima i t.d. Kako je rečeno i prije, nastojte roditelji, da takove slučajeve uklonimo. Poduprite rad škole, rad učitelja svoga, koji se očinskom brigom skrbi za napredak djece vaše. Radite zajednički s učiteljem vašim. Neka u očima vašima škola bude svetinja, o kojoj govorite, pred djecom vašom samo lijepo i dobro. Svoje kritike uputio je i članovima školskog odbora, smatrajući da ne mare za školsku zgradu, a općinskim zastupnicima zamjera što ne povisuju mjesni dohodak za učitelja jer je život iz dana u dan sve skuplji.*²⁵

Od ostalih događanja u selu zabilježio je da godina općenito bila dobra, s obilnim kišama i dobrim urodom, pogotovo vinom, premda

22 Spomenica. 65, 70, 72.

23 Spomenica. 75.

24 Spomenica. 83.

25 Spomenica. 84–85.

Sl. 3. Učitelj Milan Zrinščak s učenicima (ustupio Dušan Tončić).

nije bilo bog zna kako dobro. Ipak se prodavalo 50 – 60 filira za litru. Upisao je i požar kod Stjepana Đerija na Prokljuvancima, kojem je izgorjela štala.²⁶ Iz zapisnika za sljedeću školsku godinu 1911./1912. doznajemo gdje se nalazio školski vrt. Tada je bio smješten iza mjesne kapele, veličine 16 ara ograđen živicom i letvama. On sam uživao je mali voćnjak pored stare škole i komadić ograda (ograđeno obradivo zemljište) ispod Lovrakove kuće. Upisao je i da je netko ukrao 17 cijepova, a iz obijesti velik broj cijepova polomio. Donosi da je ljeto 1912. godine bilo vruće bez kiše, pa su skoro svi bunari opet presahnuli. U ožujku je selo zahvatio požar u kojem je izgorio štagalj Filipa Kapelčana i udove Kate Đukić. Zapalila su ga djeca kod Kapelčana igrajući se žigicama. Vatra se proširila i na tri susjedna kućišta s druge strane ulice, ali su spašena zahvaljujući štrcaljki iz susjednog Čepelovca. Zrinščak ironično iznosi da i Budrovčani imaju svoju štrcaljku ali, *samo*

*za paradu.*²⁷

Ljetopise je i dalje uredno pisao prema propisanim pravilima. No, vrijedna su njegova zapažanja o zbivanjima mimo škole. Upisao je smrt narodnog zastupnika i odvjetnika u Đurđevcu dr. Đure Balaška (12. rujna 1912.), čije je tijelo ispratio do željezničkog kolodvora u Đurđevcu, jer je vlakom prevezeno u obiteljsku grobnicu u Zagrebu. Potom je organizirao u travnju 1913. godine u školi predavanje o pčelarstvu, kojem su prisustvovali mještani i učenici. Predavač učitelj u Šandrovcu August Katar, očito je dobro obavio posao jer je ponukao nekoliko seljana na pčelarenje. U rujnu je u Beču održan Euharistijski kongres, kojem je nazočilo i dvoje Budrovčana: Jalža Mesar (kbr. 142) i Mijo Đuka (kbr. 37). Te je godine evidentirao dva požara. U prvom je 27. travnja izgorjelo 8 kuća i 12 gospodarskih zgrada u vrijednosti 35 000 kruna. Požar su gasili vatrogasci iz Čepelovca, Đurđevca, Kalinovca i Prugovca, a Zrinščak

26 Spomenica. 87.

27 Spomenica. 94–95.

posebno hvali zalaganje žena iz Čepelovca, i domaćih. Odmah se prionulo na prikupljanje pomoći, pa su imućniji Đurđevčani prikupili 302 krune, općinsko poglavarstvo dalo je 285 kruna, a kotarska šumarija doznala im je drvo za građu. Drugog rujna dogodio se požar na klijeti Ivana Markića i kući Stjepana Sigečana. Zrinščak je opet dodao komentar: *Šprice budrovačke nije ni ovaj put bilo na garištu, pa je branidba bila uzaludna, jer je sve izgorjelo.* Ovaj put naveo je i dvije nagrađene učenice 3 razreda: Anu Kalinovčić (kbr. 143) i Baru Zebec (kbr. 30). One su nagrađene knjigom i učlanjenjem u III. razred Društva sv. Jeronima. Škola je za nagrade dobila od općinskog poglavarstva 40 kruna, od kojih je učitelj za pola svote kupio knjige, a drugom polovicom uplatio članarinu za nagrađene učenike. Od početka travnja 1913. godine umjesto Anke Trezić ručni rad podučavala je Ana Zrinščak rođena Crnajšek, Zrinščakova supruga. Školski podvornik je Ignac Mihić, ujedno i vrtlar, za plaću od 160 kruna i 50 kruna naknade za vrtlarenje.²⁸

Iz ljetopisa za 1913./1914. valja izdvojiti sljedeće Zrinščakove bilješke. Na početku opisuje svoj stan i primanja. Iznosi da on kao ravnajući učitelj i supruga učiteljica ručnog rada raspolažu s dvije sobice, kuhinjom, ostavom, podrumom i gospodarskim zgradama. On uživa temeljnu plaću od 800 kruna, dva petogodišnja doplatka od 200 kruna, 25 % povišice od temeljne plaće, 200 kruna mjesnog doplatka i 200 kruna naknade za poludnevnu obuku, a uz to 10 prostornih metara drva i 44 mtc ugljena, mali voćnjak i oranicu. Zemljišna zajednica Budrovec dala mu je na uživanje oranicu u predjelu Smrdelj, ali Zrinščak ne pojašnjava je li se to odnosilo na dotadašnju oranicu ili je riječ o novoj oranici. Supruga je pak za svoj rad primala nagradu od 200 kruna. Između ostaloga, zapisao je i politička zbivanja. Prvo se odnosi na općinskoga načelnika u Đurđevcu dr. Petra Majera: *Mjeseca prosinca 1913. bio je izbor u Kloštru narodnog zastupnika za zemaljski sabor. Izabran je velikom većinom glasova opće*

28 *Spomenica.* 97–101.

ljubljeni načelnik đurđevački i odvjetnik Dr. Petar Majer, pristaša Starčevićeve stranke prava, a vrijedni sin pučkog učitelja, kojeg u ovoj okolici nazivaju „ocem sirotinje“. Živio naš mili Perica! Majera hvali jer je zaslužan za nastavak gradnje ceste od kuće Đure Čukljaša (kbr. 142) do Sirove Katalene, odnosno željezničkog kolodvora. Dalje piše o još većoj skupoci i nevremenima koja su zahvatila selo i okolicu.²⁹ (Slika 3.)

Nakon toga slijedi na dvije stranice njegov nekrolog pisan 4. srpnja 1914. godine povodom pogibije prestolonasljednika nadvojvode Franje Ferdinanda u Sarajevu, a dalje nastavlja s ljetopisom za školsku godinu 1914./1915. Osim prestolonasljednikove smrti progovara i o smrti Pape Pia X. (20. kolovoza 1914.) i člana školskog odbora Martina Petija, koji je *junačkom smrću pao na bojištu u Srbiji, boreći se hrabro za Kralja i domovinu.* Učiteljsko osoblje pojačalo se dolaskom namjesne, a ubrzo privremene učiteljice Justine Rasinec³⁰, koja je od 1. studenoga preuzela 1. i 2. razred.³¹

Velik rat koji je nastupio ostavio je traga i u školstvu, pa je revni Zrinščak bilježio razne novonastale okolnosti, kao i one u koje su bila uključena i školska djeca. Tako je pribilježio da je Zemaljska vlada otpisom od 31. srpnja 1914. godine odredila sakupljanje milodara za Crveni križ, odnosno za ranjenike, te okružnicom br. 20.480 naredila da učiteljstvo mora

29 *Spomenica.* 104, 106, 108.

30 Učiteljica Justina Rasinec rođena je u Đurđevcu 9. rujna 1890. godine u obitelji Stjepana i Ane Rasinec rod. Mirović. Učiteljsku školu završila je u Osijeku 1914. godine, te je odmah krajem godine započela službovati u Budrovcu, a nastavila u Đurđevcu 1918. godine. Krajem Prvog svjetskog rata oboljela je od španjolske gripe i umrla 14. listopada 1918. godine u 28. godini života. Pokopana je na groblju u Đurđevcu., Arhiva rkt. župe sv. Jurja u Đurđevcu. *Matična knjiga umrlih 1916. – 1931. župe sv. Jurja u Đurđevcu; N. N.: Promjene u statusu pučko-školskoga učiteljstva.* Obzor /jutarnje izdanje/ LVII, 342 (11. 12. 1914.); *Učiteljska škola u Osijeku. Ravnatelj, profesori i maturanti 1893. – 1965.* (ur. Julio Martinčić i Dubravka Hackenberger), Zagreb / Osijek: HAZU, Zavod za znanstveni i umjetnički rad u Osijeku, 2004., 105.; CIK, Nikola: *Učiteljica Justina Rasinec 1890. – 1918.*, Dostupno na: <https://podravske-sirine.com.hr/arhiva/5245> (17. 2. 2025.)

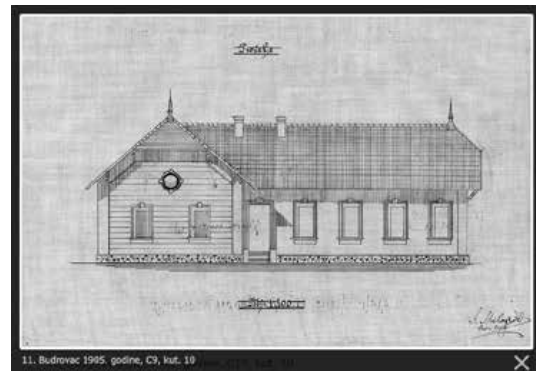
31 *Spomenica.* 110–111, 115–16.

Sl. 4. Ljetopis 1912./13., završna stranica s otisnutim pečatima škole i potpisom učitelja Milana Zrinščaka (Arhiva Osnovne škole Đurđevac, Spomenica škole u Budrovcu 1880.).

potpomagati vojničke i građanske oblasti, te upućivati građanstvo na međusobno potpomaganje. Pored toga navodi i neke druge vladine i banske otpise i okružnice: o izradi toplih odijela za vojnike, sakupljanju kupinovog lišća za čaj, prikupljanju božićnih darova za vojnike i prehrani pučanstva u ratno doba, ali i o ukidanju učenja ćirilice u pučkim školama, službenoj uporabi hrvatskoga jezika u istim školama, ukidanju bilježnica s ćiriličnim natpisima, o pozivu za popisivanje narodnih naziva raznih bolesti... Pod podnaslovom *Vanredni pojavi u prirodi*, piše o velikom nevremenu (ciklon) sa snažnim vjetrovom koje je zahvatilo selo i okolicu 23. srpnja 1914. godine i u kojem su nastale velike štete na voćkama, kućama i gospodarskim zgradama, a oštećene su i školske zgrade. Nadalje, noću 6./7. kolovoza tekuće godine trajao je veliki pljusak, a od udara groma zapalila se štala i štagalj Josipa Horvata (kbr. 155). Zgrade su potpuno izgorjele, a šteta je procijenjena na 2000 kruna. S desetak rečenica opisao je djelomičnu pomrčinu sunca 21. kolovoza i kako su je doživjeli seljani.³²

Ratu i ratnim prilikama u Budrovcu posvetio je pune četiri stranice. Zapis je naslovio: *Dnevnik o događajima tičućih se rata u našem mjestu*, napisan 12. srpnja 1915. godine. Nakon kratkog uvoda spominje 118 mladih Bu-

Sl. 5. Nacrt nesuđene školske zgrade u Budrovcu (Državni arhiv u Bjelovaru. Digitalna zbirka planova i nacrti HR DABJ 1201-3, Školske zgrade: Budrovac 1905. godine, C9, kutija 10; Ferdinandovac 1907. godine, C22, kutija 10.).

drovčana otišlih u rat, poginule i ranjene, piše o prikupljenom novcu i odjeći za vojnike na ratištu i ranjenike, o broju seljana koji su morali predati konje i stoku za vojsku, o pomaganju mladih i učenika u raznim radovima zbog pomankanja radne snage, jer su mladići otišli u rat, skromnom obavljanju svatova i sprovoda, i o prirodu u polju i vinogradima, te o velikim cijenama.³³

3. Školske zgrade i gradnja postojeće školske zgrade u Budrovcu

Od otvaranja škole 1827. do 1842. godine mali su Budrovčani školu polazili u zgradi općinske straže, a iste su godine seljani započeli gradnju školske zgrade od *solidna materijala*.³⁴ Najstarije podatke o stanju školske zgrade doznajemo iz dopisa učitelja Štefanca koje je slao mjerodavnim tijelima vlasti. Godine 1872. javlja mjesnom poglavarstvu da se što prije mora popraviti krovšte školske zgrade i štaglja.³⁵ U

33 *Spomenica*. 120–123.

34 *Spomenica*. 2.

35 Korice knjige su nove i nemaju originalni naslov. Postojeći naslov dodijeljen je u arhivu. Državni arhiv u Bjelovaru. HR-DABJ-320 Osnovna škola Đurđevac, Škola u Budrovcu (dalje DABJ, Budrovac). *Urudžbeni zapisnik 1868. – 1888.*: br. 8,

32 *Spomenica*. 117–119.

prosincu 1873. godine obavijestio je ravnateljstvo škola đurđevečke župe da budrovečka općina još od svibnja nije ovapnila školske prostorije, obavila stolarske radove i popravila podrumске rešetke. Potonji radovi nisu obavljani ni sljedeće godine pa je obavijestio mjesno poglavarstvo da će biti primoran prijaviti slučaj kotarskom uredu ne budu li radovi čim prije završeni.³⁶ Nadalje, 1876. piše poglavarstvu da je potrebno napraviti nove peći u obje prostorije jer su postojeće skoro neupotrebljive, a prije početka školske godine tužio se školskom nadzorniku na nemarnost mjesnog poglavarstva jer popravke i radove u zgradi još nisu obavili, te da je radi toga poslan Petar Pleško iz Čepelovca, ali je oko dva sata poslije podne bezrazložno ostavio radove i otišao kući. No, zato 1877. godine hvali zidare Štefu Zlateca i Jozu Martinčića iz Đurđevca jer su sve radove napravili dobro i na vrijeme.³⁷

Spomenica do školske godine 1875./1876. ne donosi podatke o školskoj zgradi, pa ne znamo je li započeta gradnja 1842. godine dovršena, i na kojem mjestu u selu. Od spomenute školske godine do 1880./1881. školu je polazilo onoliko djece koliko je to dopuštao prostor učionice.³⁸ O stanju školske zgrade svoje je zapažanje iznio i županijski školski nadzornik Valić prilikom obilaska škole 23. travnja 1900. godine: *Ova škola bijaše od prvašnjih godina znatno zapuštena, pa zato ima sada učitelj dosta truda da po mogućnosti zapušteno izpravi.*³⁹ Dakle, očito je da tadašnja učionica nije mogla zbrinuti svu djecu. Sljedeći podaci zabilježeni su u Spomenicu školske godine 1899./1900.: *Poradi trošnosti škol. zgrade uznastojalo se već*

*početkom godine o dogradnji nove škole. Nu, pošto pučanstvo htjede sadanju zgradu samo pokriti, a proširiti ne, to prema njihovoj takovoj želji ne htjede opet inžnir sastaviti nacrt. I tako ostade sve po starom. Pod konac pak škol. godine stade narod ugovarati s Turkom, koji kuću imade usred sela, da je od njega kupi i tamo školu osnuje.*⁴⁰ Očito je da Spomenica govori o školskoj zgradi koju treba pokriti, ali je seljani ne žele proširiti, nego kupiti gradilište u središtu mjesta. Ni ovaj put nema pouzdanih podataka o kojoj je točno školskoj zgradi riječ, ali je i dalje izražen nedostatak školskog prostora. Pored toga, činjenica je da su seljani sami odlučivali o gradnji nove školske zgrade. I kako to obično biva, selo se podijelilo oko kupnje Turkove kuće za 2000 kruna, pa je sve i dalje ostalo po starome. Učitelj Luketić zapisao je u ljetopisu (1900./1901.) da su Budrovčani već posjedovali prikupljenih 1000 forinti za opeku, a Općina je naložila peći 20 000 komada opeke za novu školu, budući da je stara, kako navodi, trošna. Gdje bi se gradila škola, i kada, nije zapisao.⁴¹

Dalje o stanju školske zgrade piše i učitelj Zrinščak (1902./1903.). I on navodi da se školska zgrada nalazi u veoma lošem stanju, kao i njegov stan, koji se očito nalazi pod istim krovom.⁴² Slično piše i školskih godina 1903./1904. i 1904./1905. Opet spominje trošnu i tijesnu zgradu s niskim prozorima bez zavjesa, te star, zastario i pokrpan namještaj, a zgradu smatra ruglom sela. Tek sada doznajemo da je riječ o niskoj prizemnici smještenoj uz glavnu cestu, koja još uvijek nije popravljena, ni proširena. Očito je Zrinščaku dojadilo redovito pisanju o lošem stanju školske zgrade, pa je u ljetopisu počeo prozivati i mjerodavne institucije, od mjesne općine pa do županije.⁴³ Premda je još 1901. godine prikupljena stanovita svota novca za gradnju, konkretnih radnji u svezi novogradnje nije bilo sve do 21. veljače 1905. godine, kada je općinski školski odbor u Budrovcu zaprimio poziv od predsjedništva

Prijava od 25. lipnja 1872.; br. 14, Slavnom ravnateljstvu škola ove župe u Gjurgjevcu od 18. prosinca 1873.

36 DABJ Budrovec. *Uredžbeni zapisnik 1868. – 1888.*: br. 21, Slavnomu obč. uredu u mjestu od 14. studena 1874.

37 DABJ Budrovec. *Uredžbeni zapisnik 1868. – 1888.*: br. 18, Slavnomu obč. uredu u Gjurgjevcu od 22. rujna 1876.; br. 21, Slavnomu nadzorništvu ove učione u Čepelovcu od 2. listopada 1876.; br. 34, Svjedočba od 9. studena 1877.

38 *Spomenica*. 4.

39 DABJ Budrovec. *Kontrolna knjiga* (Zapisnik o pregledu škole) 1888./89. – 1955./56.: zapisnik od 26. travnja 1900.

40 *Spomenica*. 28.

41 *Spomenica*. 30.

42 *Spomenica*. 35.

43 *Spomenica*. 43–44, 52.

školskog odbora u Đurđevcu za sjednicu, to jest raspravu u svezi gradnje školske zgrade.⁴⁴ Nakon rasprave poduzet je sljedeći korak, koji se dogodio 14. veljače 1906. godine, kada je u učiteljevu stanu održana *doprinosbena rasprava* u svezi gradnje nove zgrade. Prisutni su bili: kotarski pristav u Đurđevcu Juraj Stojanović, tehnički izvjestitelj u Koprivnici Stevo Miložić, mjesni školski nadzornik kapelan Ferdo Kubović, načelnik općinskog poglavarstva u Đurđevcu Josip Boroš i učitelj Zrinščak. Osim njih pozvani su i članovi školskog i mjesnog odbora te pojedini ugledniji mještani. U trošnost škole uvjerio se i Miložić, te je bio užasnut stanjem zgrade, rekavši, da ju treba spaliti ili zapečatiti po redarstvu, jer je *i za štalu preloša*. Nakon toga izložio je nacrt nove školske zgrade, te donio konačnu cijenu gradnje (12 600 kruna). Prisutni seljani tome su se protivili zagovarajući popravljivanje stare zgrade, dok su na suprotnoj strani stajali prisutni predstavnici vlasti.⁴⁵ U Državnom arhivu u Bjelovaru čuva se nacrt zidane škole u Budrovcu iz 1905. godine. Nacrtao ga je Miložić. Vjerojatno je to nacrt kojeg je na raspravi ponudio Budrovčanima. Ovaj je nacrt posve identičan nacrtu škole u Ferdinandovcu iz 1907. godine iz iste zbirke. Miložić ga je kasnije vjerojatno namijenio Ferdinandovcu, budući da je gradnja u Budrovcu propala.⁴⁶ (Slika 4.)

Ugledniji mještani i članovi školskog odbora očito nisu marili za svoju djecu i školu, iznio je Zrinščak u ljetopisu za školsku godinu 1907./1908., i o gradnji nove zgrade se zašutjelo, premda je doprinosbena rasprava sazvana i za 23. kolovoza 1907. godine. Školski odbor u Budrovcu zaprimio je zapisnik rasprave tek 4. prosinca 1910. godine, ali se ne zna na koju se to raspravu odnosi.⁴⁷ Zgrada je tijekom ljeta

samo očišćena, ovapnjena, i popravljeno je što je bilo nužno. No, žalibože, jer su 22. veljače 1909. godine zbog neupotrebljivosti postojeće školske zgrade djeca premještena u staru *patrolanu*, premda ona još otprije nije odgovarala potrebama. Problem školske zgrade stvorio je druge nove probleme. Zbog nedostatka prostora nastava se morala izvoditi trodijelno po dva sata za svaki razred, što je bilo protuzakonito, a to je bio još veći teret za učitelja. Tako je novonastala situacija zahtijevala još jednog učitelja u školi, za što vlasti nisu dale odobrenje, a Zrinščak je na svojim leđima nosio 140 učenika, što je isto bilo mimo propisa.⁴⁸ Najposlije je općinski školski odbor donio 1909. godine zaključak da stara školska zgrada više nije za uporabu, pa je podnio predstavku kotarskoj oblasti da se založi za gradnju nove, ali se ni sljedeće dvije godine ništa nije pokrenulo. Ipak, Zrinščak je zapisao da je stara školska zgrada porušena 20. svibnja 1912. godine, te govori o dogradnji i na tome zahvaljuje kotarskome predstojniku Marijanu Marijanoviću. Konačno je 17. svibnja 1913. godine došla komisija i odredila mjesto gradnje nove školske zgrade.⁴⁹ Očito se krenulo s gradnjom jer Zrinščak u ljetopisu za školsku godinu 1914./1915. govori o novoizgrađenoj zgradi s dvije učionice, zbornicom i učiteljskim stanom. Žali što na zgradi nije podignut kat, te iskopan bunar, i što školsko dvorište nije ograđeno.⁵⁰

Međutim, Zrinščak u ljetopisu za školsku godinu 1915./1916. na četiri stranice donosi izvješće o gradnji nove zgrade, gdje piše drugačije. Navodi da je 1913. godine prikupljeno 30 000 kruna za gradnju, uglavnom među mještanima, a da se s građenjem počelo u ožujku iste godine, premda je, kako se vidi u prethodnom dijelu teksta, napisao da je 17. svibnja komisija tek odredila mjesto gradnje. No, prema Zrinščakovoj molbi o dozvoli za useljenje u

44 DABJ Budrovec. *Poslovni zapisnik općinskoga školskoga odbora u Budrovcu počev od 1. siječnja 1901. do 31. prosinca 1912.* (Urudžbeni zapisnik): br. 5 od 22. veljače 1905.

45 *Spomenica*. 57.

46 Državni arhiv u Bjelovaru. Digitalna zbirka planova i nacrta HR DABJ 1201-3, Školske zgrade: *Budrovec 1905. godine*, C9, kutija 10; *Ferdinandovac 1907. godine*, C22, kutija 10.

47 DABJ Budrovec. *Poslovni zapisnik općinskoga školskoga*

odbora u Budrovcu počev od 1. siječnja 1901. do 31. prosinca 1912. (Urudžbeni zapisnik): br. 30 od 22. kolovoza 1907.: br. 31 od 4. prosinca 1910.

48 *Spomenica*. 69, 74.

49 *Spomenica*. 93–94, 99.

50 *Spomenica*. 114.

novi stan, upućenoj 23. studena 1913. godine Kotarskoj oblasti u Đurđevcu, očito je da je školska zgrada sa stanom tada bila gotova, ili pred završetkom. Zrinščak se konačno uselio 6. prosinca. U ljetu sljedeće godine škola je uputila dopis seoskom starješini Luki Priselcu da organizira preseljenje školskog namještaja u nove učionice, koje je obavljeno 5. rujna.⁵¹ Zrinščak je na kraju ostao razočaran jer nitko od vlasti nije odredio kad će se polagati temeljni kamen nove zgrade, niti je prigodni spis postavljen u kamen, a nije služena ni svečana misa. Zgrada nije posvećena jer u početku nije podignuta ograda i iskopan bunar. Uglavnom, smatra da tom činu nitko nije prisustvovao. Školu je gradio trgovac i građevinski poduzetnik Stjepan Švedek⁵² iz Kalinovca, pod nadzorom spomenutog nadinženjera Milojčića. Gradnja je koštala 26 000 kruna, namještaj 1600, a gospodarske zgrade 1800 kruna. Jedina održana svečanost povodom novogradnje bio je pregled škole, što su ga 6. ožujka 1916. godine obavili: tehnički savjetnik odsjeka za zgradarstvo Vladoje Prister, kotarski pristav u Đurđevcu Karlo Gröger, glavar građevnog ureda u Koprivnici navedeni Milojčić te općinski načelnik, odvjetnik i narodni zastupnik dr. Petar Majer. Dočekao ih je učitelj Zrinščak i općinski vijećnik Ivan Zebec iz Budrovca s članovima školskog odbora. Zahvaljuje i na

51 DABJ Budrovec, *Poslovni zapisnik niže škole u Budrovcu počevši od 1. siječnja 1913. do 31. prosinca 1919.* (Urudžbeni zapisnik): br. 125 od 23. studena 1913.: br. 87, 8. kolovoza 1914.

52 Stjepan Švedek bio je školovani građevinar i bavio se građevinarstvom i trgovinom. Sagradio je crkvu u rodnome Kalinovcu 1909. godine. U Đurđevcu je od trgovca Gottlieba kupio kuću u kojoj je otvorio dućan. Kapital je ulagao i u mlinarsku industriju u Đurđevcu 20-ih godina prošlog stoljeća. Jedan je od osnivača i prvi blagajnik mjesnog vatrogasnog društva osnovanog 1894. godine; N. N.: *Eksterijer crkve. Krov svih krovova*. Dostupno na: <https://www.zupa-svetog-luke-evangelista-kalinovac.hr> (17. 2. 2025.); MIHOLEK, Vladimir: *Đurđevečki mlinovi na parni i ostale vrste pogona s kraja 19. i prve polovice 20. stoljeća*. // Podravina: časopis za multidisciplinarna istraživanja XIII, 25, 2014., 80–81.; DVD *Kalinovac 1894. – 2014. / 120. godina kalnovečkoga vatrogastva* (ur. Đurđica Krčmar Zalar). Kalinovac: Dobrovoljno vatrogasno društvo Kalinovac, 2014., 20.

zalaganju kotarskom predstojniku Marijanoviću i načelniku Majeru, smatrajući ih najzaslužnijima. Na kraju izvješća potpisali su se: Prister, Gröger, Majer, ugledni ugarski geolog i mjernik Ferenc Pávai Vajna, Švedek, općinski odbornik Štefan Kovačić, školski odbornik Petar Markuš, mjesni školski nadzornik Luka Priselec, građevni odbornik Ivan Zebec i učitelj Milan Zrinščak. Na kraju je njegova supruga za sve goste priredila svečani ručak.⁵³

4. Zaključak

Spomenica škole u Budrovcu donosi vrijedne podatke o povijesti školstva, kao i razne zanimljivosti iz povijesti sela, premda većina ravnajućih učitelja nije revno bilježila propisane podatke. Pisanju Spomenice najviše je pridonio učitelj Milan Zrinščak. Upravo je on najviše naglašavao problem školskog prostora. Stara školska zgrada i ostale seoske zgrade namijenjene potrebama škole zbog svoje derutnosti, skučenosti i starosti nisu više mogle ispunjavati svoju ulogu jer je iz godine u godinu sve više mladih Budrovčana pohađalo školu. Zrinščak je u takvim uvjetima svoj posao obavljao na rubu zakonitosti i vlastite izdržljivosti, stalno upozoravajući mjerodavne vlasti i seljane da se založe za gradnju nove zgrade. Budući da su u tome veliku ulogu imali sami seljani, djelomice su i oni odgovorni što do gradnje nove školske zgrade nije došlo kudikamo prije. No, većinu odgovornosti snosile su institucije vlasti od lokalne do županijske razine. Očito je da je među seljanima vladala nesloga i nemar prema selu i svojoj djeci. Pripremne radnje započele su 1904. godine a gradnji nove zidane školske zgrade prišlo se vrlo kasno, i to tek nakon što su se postojeće dvije zgrade namijenjene učenicima počele urušavati, odnosno na inzistiranje općinskih i kotarskih vlasti. Nažalost, gradnja nove školske zgrade započela je uoči, a završila se tijekom Prvoga svjetskog rata. Djeca su krenu-

53 *Spomenica*. 125–128.

la u školu u novoj zgradi 1916. godine. U ratnim okolnostima i opetovanim nemarom, nije postavljen temeljni kamen, nije napisana prigodna spomenica, niti je školska zgrada svečano otvorena. Kao takva, s naknadno podignutim katom, služi i danas. Tek 2025. godine prvi put je cjelovito i temeljito obnovljena i modernizirana.

Summary

Contributions to the History of Education and the Construction of the Current School Building in Budrovac (1827–1916)

This paper explores the history of education in the village of Budrovac near Đurđevac. The main reference for this work is the Commemorative Record of the public school which, from the start of its documentation in 1880 until around 1913, consistently addresses the issue of inadequate school facilities, i.e., the need to construct a school building that could accommodate the local student population. The focus is on the existing school structure which underwent a full renovation and modernization in 2025. Preparatory steps for the construction began in 1904, while the actual building process started in 1912. The construction timeline was extended due to negligence and procrastination by authorities, wartime disruptions, as well as a lack of cooperation and negligence among the local community. Thus, this paper traces the development of schooling in Budrovac from its inception in 1827, when the school first opened, up to 1916, which was the year marking the formal inauguration of the new, spacious school building.

Literatura i izvori

- Arhiva Osnovne škole Đurđevac. *Spomenica škole u Budrovcu 1880.*, *Spomenica Niže pučke škole u Đurđevcu 1880. – 1915.*
- Državni arhiv u Bjelovaru. Digitalna zbirka planova i nacрта HR DABJ 1201-3, Školske zgrade: *Budrovec 1905. godine*, C9, kutija 10; *Ferdinandovac 1907. godine*, C22, kutija 10.
- Državni arhiv u Bjelovaru. HR-DABJ-320 Osnovna škola Đurđevac, Škola u Budrovcu.
- *Kontrolna knjiga* (Zapisnik o pregledu škole) 1888./89. – 1955./56., *Uruđžbeni zapisnik 1868. – 1888.*, *Poslovni zapisnik niže škole u Budrovcu počevši od 1. siječnja 1913. do 31. prosinca 1919.* (Uruđžbeni zapisnik), *Poslovni zapisnik općinskoga školskoga odbora u Budrovcu počev od 1.*

- siječnja 1901. do 31. prosinca 1912. (Uruđbeni zapisnik)
- *Matična knjiga rođeni 1798. – 1836.* župe sv. Ivana Krstitelja u Ivanskoj, Dostupno na: <https://www.familysearch.org> (26. 8. 2024.)
 - Registar fondova i zbirki Državnog arhiva u Bjelovaru. HR-DABJ-320 Osnovna škola Đurđevac, [0852] OSNOVNA ŠKOLA BUDROVEC – Budrovec (1824-1961); 1864-1956: knj. 18, 0,5 d/m. SI, Dostupno na: <https://www.dabj.hr/dok/REGISTAR-fondova-zbirki-svibanj-2020.pdf>; http://arhivnet.arhiv.hr/_Pages/PdfFile.aspx?Id=3613 (10. 3. 2025.)
 - Župni ured rkt. župe sv. Jurja u Đurđevcu. *Matična knjiga vjenčanih 1858. – 1877.*; *Matična knjiga umrlih 1916. – 1931.*; *Status animarum Čepelovac*; *Liber extraneorum* (Knjiga doseljenih)
 - ALADROVIĆ MEHANĐIJA, Katarina: *Najstarije školske spomenice Broda i okolice iz Državnoga arhiva u Slavonskom Brodu.* // Anali za povijest odgoja: zbornik za povijest školstva i prosvjete XIV, 2015.
 - BELAJ, Krunoslav: *Povijest školstva u Rasinji.* // Podravski zbornik 26/27 (ur. Dražen Ernečić), Koprivnica: Muzej grada Koprivnice, 2002.
 - CUVAJ, Antun: *Građa za povijest školstva kraljevina Hrvatske i Slavonije od najstarijih vremena do danas.* sv. II, Zagreb: Trošak i naklada kr. hrv.-slav.-dalm. zem. vlade, odjela za bogoštovlje i nastavu, 1910.
 - DVD Kalinovac 1894. – 2014. / 120. godina kalnovčkoga vatrogastva (ur. Đurđica Krčmar Zalar). Kalinovac: Dobrovoljno vatrogasno društvo Kalinovac, 2014.
 - *Imenik dostojanstvenika, činovnika i javnih službenika Kraljevine Hrvatske i Slavonije za 1917.* Zagreb: Kraljevska zemaljska tiskara, 1917.
 - KOLAR DIMITRIJEVIĆ, Mira: *Fabijan Kovač ili kroničar Virja i kroničar Siska.* // Podravski zbornik 33 (ur. Dražen Ernečić), Koprivnica: Muzej grada Koprivnice, 2007.
 - MIHOLEK, Vladimir: *Đurđevečki mlinovi na parni i ostale vrste pogona s kraja 19. i prve polovice 20. stoljeća.* // Podravina: časopis za multidisciplinarna istraživanja XIII, 25, 2014.
 - PODRAVEC, Dražen: *Povijest virovškoga školstva.* Virje: Osnovna škola prof. Franje Viktora Šignjara Virje: Hrvatsko-pedagoški književni zbor-ogranak Koprivnica, 1999.
 - PRPIĆ, Lara; FAJDIĆ, Marija: Školske spomenice kao arhivsko vrelo za proučavanje regionalne povijesti školstva Like i okolice. // MemorabiLika: znanstveni časopis za Liku i opću zavičajnost IV, 1, 2021.
 - RAGUŽ, Mirko: *Pučka škola u Jablancu.* // Senjski zbornik, vol. 20, (ur. Ante Glavičić), Senj: Senjsko muzejsko društvo, 1993.
 - *Službeni glasnik kr. hrv.-slav.-dalm. zemaljske vlade, odjela za bogoštovlje i nastavu.* kom. IX (23. 9. 1897.), kom. VIII (14. 8. 1898.), kom. XII (31. 10. 1898.), kom. IX (31. 8. 1901.), kom. IV (15. 3. 1922.)
 - *Učiteljska škola u Osijeku. Ravnatelj, profesori i maturanti 1893. – 1965.* (ur. Julio Martinčić i Dubravka Hackenberger), Zagreb / Osijek: HAZU, Zavod za znanstveni i umjetnički rad u Osijeku, 2004.
 - BLAGA, Janko: (bez naslova). // Napredak, XXII, 18 (20. 6. 1881.)
 - N. N.: *Dopisi.* // Napredak XX, 21 (20. 7. 1879.)
 - N. N.: *Dopis. Gjurgjevac. Regionalna izložba za vrijeme od 27. rujna, do 3. listopada 1893.* // Gospodarski list XLII, 1 (5. 1. 1894.)
 - N. N.: *Eksterijer crkve. Krov svih krovova.* Dostupno na: https://www.zupa-svetog-luke-evangelista-kalinovac.hr/crkva_vanjska.htm (17. 2. 2025.)
 - N. N.: *Promjene u statusu pučko-školskoga učiteljstva.* Obzor /jutarnje izdanje/ LVII, 342 (11. 12. 1914.)
 - N. N.: *Promjene u učiteljstvu pučkih škola.* // Napredak XXXII, 29 (10. 10. 1891.)
 - N. N.: *Domaće vijesti. Promjene u učiteljstvu pučkih škola.* // Napredak XXXIV, 28 (1. 10. 1893.)
 - N. N.: *Promjene u učiteljstvu pučkih škola.* // Napredak XXXIV, 33 (20. 11. 1893.)
 - N. N.: *Promjene u učiteljstvu srednjih i pučkih škola.* // Narodne novine, LVI, 3 (4. 1. 1890.)
 - N. N.: *Domaće vijesti. Promjene u učiteljstvu srednjih učiona.* // Napredak XXXI, 14 (10. 5. 1890.)
 - N. N.: *Poziv.* // Napredak XX, 20 (10. VII. 1879.)
 - N. N.: *Upravni odbor žup. varaždinske.* // Varaž-

dinski viestnik I, 16 (24. 5. 1890.)

- Tjednik bjelovarsko-križevački XXIX, 49 (4. 10. 1902.)
- CIK, Nikola: *Učitelj Stjepan Benkek*, Dostupno na: <https://podravske-sirine.com.hr/arhiva/8207> (10. 2. 2025.)
- CIK, Nikola: *Učiteljica Justina Rasinec 1890. – 1918.*, Dostupno na: <https://podravske-sirine.com.hr/arhiva/5245> (17. 2. 2025.)
- N. N.; *Povijest*. Dostupno na: http://os-stjepan-radic-bozjakovina.skole.hr/podrucna_skola_lupoglav/povijest_skole (10. 2. 2025)
- PUŠIĆ, Matija: *Povijest pučkog školstva na području Vrbovca krajem 19. i početkom 20. stoljeća*. diplomski rad, Zagreb, 2014., 48.; Dostupno na: <https://darhiv.ffzg.unizg.hr/5149/1/Matija%20Pu%C5%A1i%C4%87%20-%20Diplomski%20rad.pdf> (1. 4. 2024.)
- *155 godina školstva u Mikešu. Opća pučka škola u Mikešu. Osnovna škola Nikola Tesla. Osnovna škola Mikeš 1857. – 2011.*, Dostupno na: http://os-mikleus.skole.hr/upload/os-mikleus/images/static3/930/attachment/OS_Mikleus_brosura.pdf (1. 4. 2024.)